

צאחר כחלנו

דף קשר מישיבת "הכותל"
 פרשת כי תצא התשע"ד - גליון 100

הרב ארי קוטלר שליט"א

מאמר פותח

זוהי דוגמא גם לצרה חיצונית וגם למהות השברירית של האדם והצרות פנימיות של אימהות ושל כל אדם בכלל המחייבות תפילה.

התפילה – ביטוי לעבדות ה'

מבט חדש על שיטת הרמב"ם

שני סוגי התפילה

מקור התפילה - עבדות ה'

מה שמפתיע הוא המקור שממנו מחייב הרמב"ם תפילה יומימית. הרמב"ם מביא את הפסוק ועבדתם את ה' אלוקיכם וברך את לחמך ואת מימך (שמות כג כה). מדוע הרמב"ם משתמש דווקא במקור זה?

רבינו מנוח מסביר שיסודה של התפילה הוא לנהוג בעצמך כעבד, כשם שעבד מבקש צרכיו מהאדון כך גם תפילה היא ההגשמה ההצהרה והביטוי של מעמד האדם כעבד ה'. לכן הרמב"ם מתאר את פעולת התפילה במצות עשה ה' "הוא שציוונו לעבדו", וכן כותב בהקדמת הלכות תפילה וזה לשונו "יש בכללן שתי מצות עשה, אחת לעבוד את ה' בכל יום בתפלה...". הגדרת התפילה היא להיות עבד לה'.

לפני כמה חודשים רחלי פרנקל הצהירה בכותל המערבי שהקב"ה אינו עובד אצלנו. כמובן האמת היא שאנחנו עובדים שלו. בחודש אלול אחת העבודות הקשות לאחר החופש הגדול היא פעולת התפילה – בואו ונתרכז במהות של התפילה ובעז"ה תהיה שנה של ברכה ונחת לכל המשפחות של ישיבת הכותל ושל עם ישראל בכלל.

ידועה שיטת הרמב"ם (הל' תפילה פ"א א"א) שמצות עשה להתפלל בכל יום ויום. בנוסף יש חיוב להתפלל בעת צרה כמו שמסביר הרמב"ם (הל' תעניות פ"א א"א-ה"ג) שמדרכי התשובה להתפלל בעת צרה (כגון מלחמה), ואם אדם מחליט שעת צרה זו היא רק מקרה זוהי דרך אכזריות!

לכאורה התפילה בשני זמנים אלו נובעת משני מחייבים שונים – אחד הוא יומימי ואילו השני הצרה מחייבת (ועל כן מובן למה הרמב"ם מביא שתי הלכות אלו במקומות שונים).

בכל זאת הרב סולוביצ'יק חידש בשיטת הרמב"ם שבאמת יש רק מחייב אחד של תפילה – הצרה. אבל יש שני סוגי צרה – בהלכות תעניות הרמב"ם מתאר צרה חיצונית כמו דבר ובצורת המחייבת תפילה בלבוש של תשובה, אבל כל יום יש חיוב של תפילה שנובעת מצרה פנימית של האדם, האדם הוא בן תמותה ותלוי כל שנייה ברבונו של עולם, בדקה אחת יכול הוא להיות בשיא של שמחה ובדקה שאחר כך צועק לרחמי שמים.

בחופש הגדול אשתי סיפרה לי איך כל הילדים היו כ"כ שמחים בבריכה – מעין גן עדן בעולם הזה, ובשנייה אחת הכל התהפך - המציל צלל להציל תינוק שתוך רגע היה כל כולו תחת המים.

מלחמת היצר ועבודת ר"ה

אלול - ימי התקרבות לה'

אנו נמצאים כבר בעצומו של חודש אלול. כפי שאמרנו, חודש אלול הוא זמן של מלחמה, מלחמת היצר וחייליו, אבל מאידך גיסא הוא גם זמן של אהבה וקירוב בין הקב"ה לכנסת ישראל. "אני לדודי ודודי לי". צריך לעסוק בחודש זה במלחמת היצר ובעבודת התשובה, והלב צריך להיות שבור על כל העברות שעשינו, אבל ביסודו של דבר - אלול הוא עת דודים. "אני לדודי ודודי לי". הדוד והרעיה מחפשים איך להתקרב זה לזה.

למעשה, כל המערכת של ימי אלול ומועדי תשרי דומה לשלבי ההתקשרות בין איש ואשה. ימי אלול הם כתקופת ההכרות הראשונה וקירוב הדעת בין האיש והאשה, הקב"ה מתקרב אלינו בימים האלה, וגם אנו צריכים להתקרב אליו, כמו איש ואשה המנסים להכיר ולהתקרב בדעתם זה לזה, אח"כ באה עבודת ר"ה, שהיא כעין קבלת קידושין מהקב"ה - אנו ממליכים את הקב"ה, ומקבלים עלינו את מלכותו ובעלותו, ואח"כ מגיע היום הגדול, יום הכפורים, שנקרא במקרא "יום חַתָּנָתו" (שה"ש ג, יא), ופירשו חז"ל שהכונה היא ליום הכפורים (משנה תענית כו, ב).

אחר כך מגיעים שבעת ימי חג הסוכות, שהם כשבעת ימי המשתה, שיושבים בהם בחופה ובאים השושבינים לשמוח שם עם החתן והכלה. (היום לא נוהגים לשבת בשבעת ימי המשתה בחופה, אבל בזמן חז"ל הרי עשו את כל השבע ברכות של שבעת ימי המשתה בחופה). מי הם השושבינים? השושבינים הם שבעים פרי החג שהם כנגד שבעים אומות העולם (סוכה נה, ב). לא תמיד האומות רצויות לנו במיוחד, אבל אם הן מופיעות רק בדמות פר שנשחט על המזבח, זה לא נורא כל כך. אנו יושבים בחופה בצלו של הקב"ה, בצללא דמהימנותא, ושבעים אומות משמחות אותנו. אחר כך ביום האחרון, בשמיני עצרת, שולחים את כל האורחים הביתה, והחתן והכלה עוזבים את החופה ונכנסים הביתה, אל מעון הקבע שלהם. רק הבעל והאשה לבדם בבית. זהו יום שמחה של הקב"ה בישראל רעיתו, שקידש לו לאשה (עי' סוכה שם). זהו בכללות תוכן הימים האלה.

על כל פנים, עכשיו אנו נמצאים בימים שהם כעין תקופת הפגישות בין הזוג הצעיר. אמנם במקרה זה הזוג כבר לא כ"כ צעיר, הכלה כבר בת כמה אלפי שנים והחתן אין קצבה לשנותיו, אבל בכל זאת בכל שנה ושנה זה זוג צעיר. מצד אחד אימת הדין ושברון לב מחמת העברות, מצד שני - שמחה וחדוה על ההתקרבות המחודשת אל הדוד, וצפיה ליום האירוסין, הוא ראש השנה.

התורה אומרת: "כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה עַל אֹיְבֶיךָ, וַיִּתְּנוּ ה' אֱלֹקֶיךָ בְּיָדְךָ וְשִׁבִּיתָ שְׂבִי" (דברים כא, י). "אֹיְבֶיךָ" מלא יו"ד [ולא "אִיְבֶךָ"] - הוא לשון רבים. "וַיִּתְּנוּ" [ולא "נָתַתָּם"] - לשון יחיד. למה עוברת התורה מלשון רבים ללשון יחיד? - אמרו בדרך רמז (עי' כלי יקר), שמדובר באמת בשני אויבים. אויב חיצוני, ואויב פנימי. לגבי האויב החיצוני אומרת התורה - "וַיִּתְּנוּ ה' אֱלֹקֶיךָ בְּיָדְךָ, וְשִׁבִּיתָ שְׂבִי". את האויב הזה הקב"ה ידאג להכניע לפניך. אבל נשאר עדין האויב השני, הפנימי - "וְרֹאִיתָ בַּשִּׁבְיָה אִשְׁתּוֹ וַיִּתֵּן תַּאֲרָ" (שם, יא) - "לא דיברה תורה אלא כנגד יצר הרע" (רש"י שם). את האויב הזה אתה צריך להכניע. כאן אין "וַיִּתְּנוּ ה' אֱלֹקֶיךָ בְּיָדְךָ", אלא אתה זה שצריך להתגבר עליו. אם קשה לך להתגבר על האויב הזה - התורה מקילה עליך, ומתירה לך אשת יפת תואר. אבל ברמת העקרון, את האויב הזה אתה צריך להכניע, ואתה זה שצריך להתגבר עליו. לכן נאמר "וַיִּתְּנוּ ה' אֱלֹקֶיךָ בְּיָדְךָ" בלשון יחיד, כי רק אחד משני האויבים ה' יתן בידך. על האויב השני תצטרך להתגבר לבד.

ובאמת, שאת האויב השני הרבה יותר קשה לנצח, כפי שמביא בעל "חובות הלבבות" על חסיד אחד "שפגע אנשים שבים ממלחמת אויבים, וְשָׁלְלוּ שֵׁלל אַחַר מִלְחָמָה חֲזָקָה. אמר להם: שִׁבְתֶּם מִן הַמִּלְחָמָה הַקְטַנָּה, הַתַּעֲתַדוּ לַמִּלְחָמָה הַגְּדוֹלָה! אמרו לו: ומה היא המלחמה הגדולה? אמר להם: מלחמת היצר וחייליו" (חזה"ל שער יחוד המעשה פ"ה).

גם אנחנו, את האויב החיצוני - ניצחנו עכשיו במלחמה. אבל נשאר עדין האויב הפנימי, היצר הרע, שאותו עוד לא ניצחנו, ואותו גם לא קל לנצח. זו המלחמה שאנו צריכים להתחזק בה בחודש אלול. מלחמת היצר וחייליו. לסלק מתוכנו את היצר הרע, הוא השטן (ב"ב טז, א), ואז גם בשמים יסלקו מאיתנו את השטן.

שווה אלף מילים נתמלא הבית אורה...

מחילה – תשובת הבית

על "איך אפשר ללמוד תורה עם רוצח? אונס? מתעלל?" איך אדם שצרב, פגע, הרס חיים של אחרים ראוי ויכול ללמוד ולנסות להטהר, הרי מה שעשה הרי הוא עשוי ולא ניתן להשיבו.

מסע תשובה אמיתי חוויוני-כי השאלה חזרה גם אלינו וגם לתחילתו של מאמר זה- פגענו ושרטנו –האם אפשר לשכוח לגמרי? בני זוג הרי הם משל לכנסת ישראל וקוב"ה, הקב"ה סולח לאדם והסליחה האלוקית דבר פלא היא שהרי מטהרנו לגמרי, לכליל הלבון והצחות. חטאינו הופכים לְכֵלָא היו ממש ואם שבנו מאהבה הפכו הם לזכויות.

כשם שאנו שמחים ומצפים לסליחתו של ה', מאמינים שאוהב אותנו למרות כל מומינו וסוקר אותנו בימים אלו, מוחל לנו ופותח לנו שנה חדשה נקיה באמת, ללא שום עכבות ועקבות העבר, כך נתפלל, נתאמץ ונתגבר לדבוק במידותיו. לנקות את הלבבות מכל החשבוניות שבינינו, בין איש לאשתו ובין אשה לבעלה ונחזור, ממש כדרכו של אלוקינו, לרגעי החסד והאהבה של חסד הנעורים כשהכל היה נקי לגמרי, כי באמת "כולך יפה רעייתי" ו"כולך יפה דודי" "ימום אין בך".

החודש הזה הוא תחילת הראש, החודש הזה הוא סוף ההתחלה.

משהו בו, באלול מנגן לנו את ההתחלה החדשה שעומדת בפתח אך איך אפשר לשכוח שזה גם חודש של סוף השנה, שלא תמיד היתה כל כך שלמה.

אולי היו השנה רגעים (מתוך כל הרגעים היפים) לא כל כך טובים. את פגעת בו ואתה פגעת בה. בקשנו סליחה והכל התפייס אבל יש דברים שממש אי אפשר שימחקו... העלבון, הצריבה הפגיעה ממשיכים ללכת איתנו, הדברים נכונים עם כל אדם ואדם על אחת כמה וכמה כשזה מגיע מהאדם הכי קרוב, הכי אנחנו.

אז ברגעים של המחלוקת, חשבנו ששום דבר לא יחזור למה שהיה, נמשיך אבל עדיין נזכור, נסלח אבל עדיין נשמור פינה בלב.

כך הוא ליבו של האדם, אוסף צריבות ושריטות ומנסה להמשיך הלאה.

לפני מספר שנים נסעתי עם תלמידינו בעשרת ימי תשובה למסע תשובה שבו התארחנו (!?..). בבית כלא ולמדנו תורה בחברותות עם אסירים. לא ידענו את סיפורו של כל אחד, על מה הוא "יושב" והאם הוא חף מפשע בכלל.

לאחר היום המדהים ההוא התעורר דיון בין התלמידים ברגשות מעורבים, עיקר הדיון נסוב

ביסוד הכל צריכה לבוא ההסברה הכללית של בטחון התשובה ועוצם השלום ושמחת עוז שצריכה להיות מתלבשת הנפש של כל איש אשר אור התשובה מאיר בנשמתו (אגרות הראי"ה שעח)

לחם משנה שהוזמן בפלאפון

שאלה:

'לחם משנה', שהוזמן בשבת בפלאפון והביאוהו בלא איסור (לא באמצעות רכב, טלטול וכדומה). האם מותר לבצוע עליו?

תשובת הרב נבנצל שליט"א:

כיוון שלא נעשה איסור בהבאת ה'לחם משנה' עצמו מותר לבצוע עליו, אך יזהירו שלהבא לא יתקשר כך ומוטב שלא יבצע על 'לחם משנה' ולא יחלל שבת.

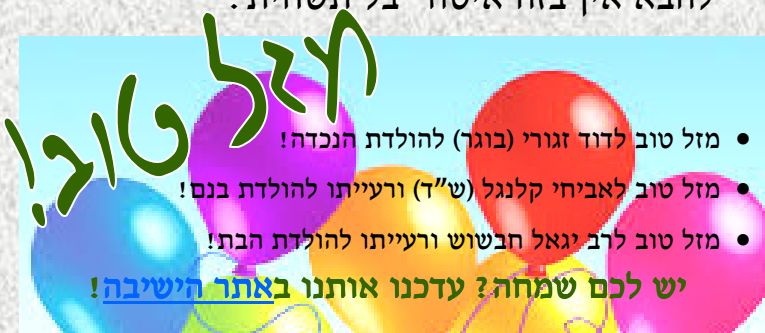
השחתת מזון על מנת למנוע עבירה

שאלה:

בבסיס צבאי היה סיר חמין ענק מבושל כל צרכו שהאש תחתיו כבתה, לאחר זמן גילו החיילים שמישהו הדליק את הלהבה שוב. למרות שלהבנתנו החמין היה מותר באכילה החלטנו לשפוך אותו שלא יאכלוהו כל הפלוגה למען יראו וייראו והמעשה לא יחזור על עצמו בשבתות אחרות. האם יש בזה איסור 'בל תשחית'?

תשובת הרב נבנצל שליט"א:

אם זה נועד על מנת להציל מחילול שבת להבא אין בזה איסור 'בל תשחית'.

השתדלו והרבו תחינה ובקשה...

לרפואתו השלימה והמהירה של

הרב יהודה בן שמחה (עובדיה) הי"ו

שעבר השבוע השתלת מח עצם

מערכת 'אחר כתלנו':

עורך: אלישע כרמל

Bogrim@hakotel.org.il

ישיבת הכתל - היכל וואהל

ת.ד. 603 ירושלים

91006

טל': 02-6288175

פקס: 02-6271180

www.hakotel.org.il

פתיחת זמן 'אלול' בני הישיבה שבו מתקופת

בין הזמנים ומילאו את בית המדרש. תקופה לא קלה עברה על עם ישראל בכללו וחלק מהתלמידים שבו משבועות של לחימה לעזרת ישראל ברצועת עזה. בנוסף לשבים מהשירות הצבאי התקבלו בזרועות פתוחות כ-40 תלמידי שיעור א' וכ-50 תלמידי שנה א' שנקבצו מן התפוצות ללמוד את דבר ה' מירושלים.

ביום חמישי ב' אלול מסר רה"י שיחת פתיחה בה דיבר על הזכות והאחריות של בני הישיבה בתוך שאר לומדי התורה, על מילוי החלל שהשאיר תלמידנו אביתר תורג'מן הי"ד, אותו עלינו למלא. כמובן גם עניינו של חודש 'אלול' עמד במרכז השיחה, וכן שופר המלחמה שקדם לו.

ג' אלול-יום פטירת הראי"ה זצ"ל כמידי שנה, סמוך ונראה לג' אלול, עסק רה"י גם בשליחותו המיוחדת של הרואה הגדול המאיר לדור הגאולה. בערבו של יום בשיעור הקבוע בשיחות הרצי"ה עסק רה"י ביחס בין הרב ובנו הרצי"ה, זצ"ל.

בהמשך ניתנה סידרת שיעורים סביב דמותו של הרב זצ"ל מפי נשיא הישיבה הרב הדרי שליט"א, הרב זאגא שליט"א והרב וישליצקי שליט"א. בנוסף הוצגה מצגת על הראי"ה ופעלו.

למחרת ביום ג' אלול הצטרפו בני הישיבה ורבניה לעולים לציונו של הרב זצ"ל בהר הזיתים. זכותו תגן עלינו אמן.

עוררו ישנים משנתכם כראוי לימי אלול מושמעים בישיבה מדי יום דברי התעוררות לפני תפילת מנחה מפי הרבנים. בנוסף מלמד רה"י מתוך ספר אורות התשובה בשיחתו השבועית 'לבניינה של תורה'.

השבת השבת פרשת כי תצא, יתארח בישיבה א"ה הרב יגאל קמינצקי (רבה של גוש קטיף ומראשי מכון התורה והארץ) לרגל 9 שינים לחורבן בתי הכנסיות בגוש קטיף ולקראת שנת השמיטה הבעל"ט.

שיעור א' תלמידי שיעור א' מתערים היטב במשפחת הישיבה. בפתיחת סדר צהריים הם מלווים ע"י אברכי הכולל בלימוד הלכות שבת ובסדר ערב זוכה כל אחד לחברותא בוגרת בלימוד פרק 'לולב הגזול'. להידוק הקשר עם עיר הקודש זכו השבוע בני שיעור א' לסיור לילי ייחודי בהדרכתו של הרב גדי שליון שליט"א.

ערב זכרון בעז"ה ביום רביעי הקרוב ייערך בישיבה ערב לזכרו של אביתר תורג'מן הי"ד בהשתתפותם של הראשל"צ והרה"ר לישראל הרב יצחק יוסף שליט"א ומפקד חטיבת הצנחנים.